

**ՄԱՐՈՂ ԼՈՒՅԻ
ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ**

Eugen Ruge

IN ZEITEN DES
ABNEHMENDEN LICHTS

Roman einer Familie

ROMAN

BOOK

Օյգեն Ռուզե

ՄԱՐՈՂ ԼՈՒՅԱՀ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ

Մի ընտանիքի պատմություն

ՎԵՊ

Թարգմանությունը գերմաներենից՝
Մարիամ Գուրզադյանի

BOOK

ԵՐԵՎԱՆ
2022

Ռուգե Օյգեն

Մարող լուսի ժամանակներում: Վեպ / Օ. Ռուգե.- Եր.: Newmag,
2022.- 364 էջ:

Արևելքը և Արևմուտքը գրեթե կես դար բաժանած Բեռլինի պատը մոտ է փլուզմանը: Թվում է՝ այդ դարակազմիկ իրադարձությունը պետք է միավորի բաժանարար պարսպի հակադիր կողմերում հայտնված ընտանիքներին, բայց պատերն արդեն մարդկանց ներսում են: Գերդաստանի 4 սերունդները հայտնվել են այդ պատմական բաժանումների ու միավորումների արանքում: Պապն ու տատն անդրդվելի կոմունիստներ են, որոնք արտագաղթել են Մեքսիկա, բայց վերադարձել են նոր Գերմանիայի կառուցմանը մասնակցելու: Որդին վերադարձել է ռուս կոնց և աքսորավայրի հիշողությունների հետ: Բեռլինի պատի փլուզումից անմիջապես առաջ թռոն Արևելյան Գերմանիայից փախչում է Արևմտյան Գերմանիա: ԳԴՀ-ում անցկացրած կյանքը ծոռի համար պարզապես մանկան հուշ է: Ինչպես ապրել փլուզումների ու միավորումների, ճնշող կարգախոսների, հակամարտ գաղափարախոսությունների, սերունդների հակասությունների պայմաններում: Ինչպես մեռնել արժանապատվորեն:

ՀՏԴ 821.112.2-31 Ռուգե
ԳՄԴ 84(4Գ)-44

ISBN 978-9939-884-53-0

Օյգեն Ռուգե «Մարող լուսի ժամանակներում» © 2022, «Նյու Մեգ» ՍՊԸ
In Zeiten des abnehmenden Lichts

Copyright © 2011 by Rowohlt Verlag GmbH, Reinbek bei Hamburg

Այս գրքի հայերեն թարգմանության և հրատարակության իրավունքները պատկանում են «Նյու Մեգ» ՍՊԸ-ին: Իրավունքները ձեռք են բերվել ROWOHLT VERLAG GMBH ընկերության հետ կնքած պայմանագրով:

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

The book is published and co-funded by
the Creative Europe Programme of the European Union

Գիրքը հրատարակվել է Եվրոպական
Միության «Ստեղծարար Եվրոպա» ծրագրի
համաֆինանսվորմամբ:

BOOK


The content of this book represents the views of the author only and is his/her sole responsibility. The European Commission and the Agency do not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.

Եվրահանձնաժողովը և Գործակալությունը որևէ պատասխանատվություն
չեն կրում գրքում արտահայտված մտքերի համար:

Բովանդակություն

Գործող անձինք	9
2001	11
1952	33
Հոկտեմբերի 1, 1989	53
1959	71
2001	87
1961	103
Հոկտեմբերի 1, 1989	123
1966	141
Հոկտեմբերի 1, 1989	163
1973	181
2001	197
1976	209
Հոկտեմբերի 1, 1989	231
1979	249
2001	265
Հոկտեմբերի 1, 1989	279
1991	303
1995	319
Հոկտեմբերի 1, 1989	333
2001	347

Գործող անձինք

Հեղինակ

Bookmark

2001

Երկու օր շարունակ նա կիսամեռ ընկած էր կաշվե թանկարժեք բազմոցին: Հետո վեր կացավ, երկար կանգնեց ցնցուղի տակ՝ մաքրելու հիվանդանոցի օդի ամենավերջին հետքերը, և ուղևորվեց Նոյենդորֆ:

Սլանում էր Ա-115 մայրուղով, ինչպես միշտ: Պատուհանից նայում էր աշխարհին: Ստուգում էր՝ հասցրել էր այն փոխվել: Եվ ի՞նչ... Փոխվե՞լ էր:

Մեքենաներն աչքին ավելի մաքուր էին երևում: Ավելի մաքո՞ւր: Մի տեսակ ավելի գունեղ: Ավելի անհեթեթ:

Երկինքը կապույտ էր. ուրիշ էլ ինչպիսի՞ն պիտի լիներ:

Աշուն աննկատ վրա էր հասել՝ փոքրիկ դեղին հետքեր թողնելով ծառերի վրա: Արդեն սեպտեմբերն էր: Եթե իրեն շաբաթ օրն էին դուրս գրել ուրեմն պետք է որ այսօր երեքշաբթի լիներ: Վերջին օրերին նա կորցրել էր ամսաթվերի հաշվարկը:

Վերջերս Նոյենդորֆ հասնելու համար հատուկ ելք էին ավելացրել մայրուղու վրա: «Վերջերս» ասելով՝ Ալեքսանդրը նկատի ուներ վերամիավորումից հետո: Միանգամից դուրս էիր գալիս Թելմանշտրասե (փողոցը դեռ այդպես էր կոչվում): Այն ասֆալտապատել էին, երկու կողմերի երկայնքով կարմիր գծեր քաշել՝ միայն հեծանիվների համար: Նոր վերանորոգված տներ, որոնք ջերմամեկուսացվել էին՝ ինչ-որ հերթական եվրոպականիշներին համապատասխան: Լոգասրահների տեսք ունեցող նորակառուցներ, որոնց քաղաքային առանձնատներ էին անվանում:

Բայց բավական էր միայն թեքվել ձախ, մի քանի հարյուր մետր բարձրանալ Շթայնվեգ ծուռումուռ փողոցով, հետո՝ դարձյալ ձախ, և թվում էր, թե Ժամանակն այստեղ կարծես կանգ էր առել. Նեղլիկ փողոց, և ամբողջ երկայնքով՝ լորենիներ: Սալարկած մայթեր, որոնք ծառերի արմատներից տեղ-տեղ փոս էին ընկած: Խարխուլ ցանկապատեր և կարմիր փայտոցիներ: Այգիների խորքում՝ բարձր խոտերի հետևում, երևում էին առանձնատների փակ պատուհանները, որոնց վերասեփականաշնորհման

գործընթացի շուրջ փաստաբանական հեռավոր գրասենյակներում կրիվ-ներ էին տալիս:

Այն հատուկենտ տներից մեկը, որտեղ դեռ ապրում էին, Ամ Ֆուքսբաու 7-ն էր: Տանիքը մամուակալած էր, ճակատամասը ճաքեր ուներ: Շամբուկի թփերն արդեն հասել էին պատշգամբին: Իսկ խնձորենու զյուղերը, որոնք Կուրտն իր սեփական ձեռքերով էր միշտ էտում, ոլոր-մոլոր աճել էին դեպի երկինք՝ ամբողջովովին խճվելով իրար մեջ:

«Շարժական սննդի» տուփը, որը փաթեթավորված էր միջազգային չափանիշներին համապատասխան, արդեն առաքել էին՝ թողնելով ցանկապատի սյան վրա: Երեքշաբթի՝ ստուգեց նա տուփի վրայի ամսաթիվը: Ալեքսանդրը վերցրեց տուփն ուներս մտավ:

Սեղմեց զանգի կոճակը, չնայած բանալի ուներ: Անիմաստ էր ստուգել՝ Կուրտը կրացի՞, թե՞ ոչ: Առանց այն էլ գիտեր, որ չի՛ բացի: Բայց հանկարծ լսեց միջանցքի դռան ծանոթ ճողոցը և երբ փոքր պատուհանից ներս նայեց, կիսամութ նախասենյակում ուրվականի նման հայտնվեց Կուրտը:

— Բաց արա,— ձայն տվեց Ալեքսանդրը:

Կուրտը մոտ եկավ՝ աչքերը կլորացնելով.

— Բաց արա:

Բայց Կուրտը տեղից չշարժվեց:

Ալեքսանդրը դուռը բացեց, գրկեց հորը, թեև նրան գրկելը վաղուց արդեն տհած էր իրեն: Կուրտից հոտ էր գալիս: Ծերության հոտն էր: Այն ասես ներթափանցել էր նրա բջիջների մեջ: Կուրտից նաև մաքրության ու լվացած ատամների հոտ էր գալիս:

— Ճանաչո՞ւմ ես ինձ,— հարցրեց Ալեքսանդրը:

— Այո՛,— ասաց Կուրտը:

Նրա բերանի շուրջ սալորի խյուսի հետքեր կային. Երևում է, որ առավոտվա հիվանդապահը դարձյալ շտապել էր: Գործած ժակետը ծուռ էր կոճկած, իսկ հողաթափերից միայն մեկն էր ոտքին:

Ալեքսանդրը սկսեց Կուրտի ճաշը տաքացնել: Միացրեց միկրոալիքային վառարանն ու ապահովիչը: Կուրտը, նրա կողքին կանգնած, հետաքրքրությամբ դիտում էր:

— Սովա՞ծ ես,— հարցրեց Ալեքսանդրը:

— Այո՛,— պատասխանեց Կուրտը:

— Դու միշտ սոված ես:

— Այո՞,— ասաց Կուրտը:

Ճաշին գույաշ էր՝ կարմիր կաղամբով (երբ Կուրտը քիչ էր մնացել խեղդվեր հորթի մսի կտորից, նրա համար հատուկ մանր կտրտած մսով ուտելիք էին պատվիրում): Ալեքսանդրն իր համար սուրճ եփեց, այնուհետև Կուրտի գույաշը միկրոալիքային վառարանից հանեց ու դրեց մոմլաթե սփոռցին:

— Բարի ախորժակ,— ասաց նա:

— Այո՞,— պատասխանեց Կուրտը:

Սկսեց ուտել: Որոշ ժամանակ միայն Կուրտի լարված փնչոցն էր լսվում: Ալեքսանդրը մի կում արեց, բայց սուրճը դեռ շատ տաք էր: Նայում էր, թե ինչպես է Կուրտն ուտում:

— Պատառաքաղը ճիշտ չես բռնել,— քիչ անց ասաց նա:

Կուրտը մի պահ կանգ առավ. ասես միտք էր անում: Սակայն շարունակեց ուտել: Նա փորձում էր մսի կտորը պատառաքաղի կոթով հրել դեպի դանակի ծայրը:

— Պատառաքաղը ճիշտ չես բռնել,— կրկնեց Ալեքսանդրը:

Նա խոսում էր առանց շեշտելու, առանց որևէ հանդիմանական երանգի. ուզում էր ստուգել, թե ինչպես են պարզ հասկացություններն ազդում Կուրտի վրա: Ոչ մի ազդեցություն: Զրո: Ի՞նչ էր տեղի ունենում նրա գլխում: Այդ տարածության մեջ, որ շրջապատող աշխարհից ընդամենը գանգատուիվ էր բաժանվում, և որում ես-ի մի նշույլ դեռ կար: Ի՞նչ էր զգում, ի՞նչ էր մտածում Կուրտը՝ սենյակով մեկ դեսուդեն քայլելով, երբ առավոտները նստում էր գրասեղանի մոտ ու, ինչպես պատմում էին նրան խնամող կանայք, ժամերով նայում թերթին: Ինչի՞ մասին էր նա մտածում: Մտածո՞ւմ էր առհասարակ: Ինչպես են մտածում առանց բառերի:

Կուրտը մսի կտորը վերջապես դրեց դանակի ծայրին ու ագահությունից դողալով՝ փորձեց մոտեցնել բերանին: Չհաջողվեց: Երկրորդ անգամ փորձեց:

«Իրականում զավեշտալի է, որ Կուրտի անկումը հենց լեզվից էր սկսել»,— մտածեց Ալեքսանդրը: Մեծ հոետոր Կուրտը: Պատմությունների վարպետ Կուրտը: Ինչպես էր բազմում իր հայտնի բազկաթոռին՝ Կուրտի բազկաթոռին: Ինչպես էին բոլորը կլանված հետևում նրա շուրթերին, երբ նա իր պատմություններն էր շարադրում, նա՝ պարոն պրոֆեսորը: Նրա անեկդոտները: Տարօրինակ էր, բայց Կուրտի շուրթերում ամեն ինչ վերածվում

Էր անեկդոտի: Էական չէր,թե ինչ էր պատմում, նույնիսկ եթե պատմում էր, որ քիչ էր մնում ծամբարում ոտքերը տնկեր, միևնույն է, պատմածը սրամիտ էր, հումորով լի: Էր... Հեռավոր անցյալ: «Լեզուս կորցրել եմ»: Սա էր վերջին նախադասությունը, որ Կուրտը կարողացել էր հոդաբաշխ արտաքերել: Վատ չէր: Եթե համեմատենք այժմյան վիճակի հետ, ապա փայլուն էր: Բայց դա երկու տարի առաջ էր. «Լեզուս կորցրել եմ»: Իսկ մարդիկ իսկապես մտածել էին. «Տե՛ս, Է՛, լեզուն կորցրել է, բայց դե...»: Դրանից բացի, ամեն ինչ քիչ թե շատ տեղում էր: Ժամանում էր, գլուխը շարժում: Դեմքը ծամածում էր՝ ըստ իրավիճակի: Խելացի էր ծևանում: Միայն թե երբեմն տարօրինակ երևոյթներ էին պատահում հետը. օրինակ՝ կարմիր գինին լցնում էր սուրճի բաժակի մեջ: Կամ էլ հանկարծ շվարած կանգնում էր՝ գինու շշի խցանը ձեռքին, ու այն ի վերջո դնում գրադարակի վրա:

Խղճուկ ցուցանիշ: Այս ընթացքում Կուրտն ընդամենը մի կտոր գույաշ էր կարողացել ուտել: Վերջը մատները գործի դրեց: Աչքի տակով նայում էր Ալեքսանդրին, ինչպես երեխան է ստուգում ծնողների ռեակցիան: Մի կտոր խցկեց բերանը: Հետո՝ մի հատ էլ: Ու սկսեց ծամել:

Ծամելիս կեղտոտ մատները պարզել էր դեպի վեր. ասես պատրաստվում էր երդում տալ:

— Եթե միայն իմանայիր,— ասաց Ալեքսանդրը:

Կուրտը չարձագանքեց: Վերջապես գտել էր գույաշի խնդրի լուծման մեթոդը: Խցկում էր ու ծամում: Սոուսը բարակ գծով ծորում էր կզակի վրայով:

Կուրտն այլևս ոչինչ չէր կարողանում անել: Չէր կարողանում խոսել, ատամները լվանալ: Նույնիսկ քամակը չէր կարողանում սրբել: Լավ է, որ կեղտոտելիս հասցնում էր նստել զուգարանակոնքի վրա: «Միակ բանը,— մտածեց Ալեքսանդրը,— որ Կուրտը դեռ ի վիճակի էր անել, ուտելն էր: Սնվելը: Եվ դա տեղի էր ունենում սեփական նախաճեռնությամբ, մեծ հետաքրքրությամբ, և դրա համար գործի էր դնում իր ամբողջ հնարամտությունը: Ուտելիս Կուրտը ո՞չ հածույք էր ստանում, ո՞չ էլ համ էր զգում (Ալեքսանդրը համոզված էր, որ նրա համայն ընկալիչները լիովին քայլայվել էին երկար տարիներ ծխամործ ծխելու պատճառով): Կուրտն ուտում էր ապրելու համար: Ուտել = ապրել. այս բանաձևը նա յուրացրել էր աշխատանքային ծամբարում, մտածեց Ալեքսանդրը, ընդ որում՝ հիմնովին: Մեկընդմիշտ: Այն ագահությունը, որով Կուրտն ուտում էր՝ գույաշի կտորները

խցկելով բերանը, հենց ապրելու ցանկությունն էր: Կուրտից միայն դա էր մնացել: Եվ հենց դա էր նրան ջրի երեսին պահում, դա էր շարունակում աշխատեցնել նրա մարմինը և վաղուց շարքից դուրս եկած սիրտ-անոթային համակարգը, որը դեռ գործում էր, ու մտավախություն կար՝ որոշ ժամանակ շարունակելու էր գործել: Կուրտը բոլորին թաղել էր, թաղել էր նաև իրինային: Իսկ իմա կթաղի և իրեն՝ Ալեքսանդրին:

Կուրտի ծնոտին գույաշի սոուսի մի մեծ կաթիլ էր մնացել: Ալեքսանդրը Կուրտին ցավ պատճառելու սուր պահանջ զգաց. ուզեց անձեռոցիկով կոպտորեն սրբել նրա դեմքից հոսող սոուսը:

Կաթիլը դողաց, հետո պոկվեց-ընկապվ:

Երե՞կ էր եղել, թե՞ այսօր: Վերջին երկու օրվա ընթացքում, երբ նա պառկած էր կաշվե թանկարժեք բազմոցին (անշարժ և, չգիտես ինչու, ձգտելով բաց մաշկով չդիպչել կաշվին), մտքով անցել էր Կուրտին սպանել: Դա միայն մտադրություն չէր: Նա տարբերակներ էր մշակել. Կուրտին խեղդել բարձով կամ էլ կատարյալ սպանություն իրականացնելու համար պինդ սթեյք պատրաստել: Այն սթեյքի նման, որից քիչ էր մնացել խեղդվեր: Եվ եթե Ալեքսանդրն այն ժամանակ, երբ Կուրտն արդեն սկսել էր կապտել, երերալով դուրս էր եկել փողոց ու այնտեղ կորցրել գիտակցությունը, և եթե Ալեքսանդրը նրան բնազդաբար կողքի չթեքեր, ու այդ ամենի արդյունքում Կուրտի պրոթեզի հետ միասին մսագունդը, որն անվերջ ծամելուց համարյա գնդակ էլ դարձել, բերանից դուրս չթռչեր, ապա Կուրտը, հավանաբար, այլս ողջ չէր լինի, ու Ալեքսանդրն այս պարտությունից (գոնե այս մեկից) ազատված կլիներ:

— Նկատե՞լ էիր, որ որոշ ժամանակ այստեղ չէի:

Կուրտը կարմիր կաղամբին էր հասել: Վերջին շրջանում մանկական սովորություն էր ձեռք բերել սննդի տուփի բաժինները հերթով դատարկել. սկզբում՝ միսը, հետո՝ բանջարեղենը, վերջում՝ կարտոֆիլը: Պատառաքաղը նորից ձեռքն էր վերցրել՝ զարմանալիորեն ճիշտ կողմով: Կաղամբն էր հավաքում:

Ալեքսանդրը կրկնեց հարցը:

— Նկատե՞լ էիր, որ որոշ ժամանակ այստեղ չէի:

— Այո՛, – ասաց Կուրտը:

— Փաստորեն նկատել էիր: Ինչքա՞ն ժամանակ չկայի՝ մի շաբա՞թ, թե՞ մի տարի: